

Groen en Heem Actueel

Nr.4, december 2024

Nieuwsbrief van de vereniging Groen en Heem betrokken bij onze natuur en cultuurhistorie!

Correspondentieadres

Groen en Heem, Postbus 567, 5550 AN Valkenswaard
+31-(0)40-22 60 010, info@groenenheem.nl

Redactie

Bas Verbeek, (eindredactie en lay-out)
Lambert de Brouwer en Ton Zwerts (redactieleden)

Agenda

December
25 – 26 kerstmis

Februari

Januari
1 Nieuwjaar

Wist u dat...

... het bestuur u fijne feestdagen en vooral een gezond 2025 wenst;
... de Algemene Ledenvergadering 2024 op maandag 25 maart 2025 zal plaats vinden;
... leerlingen van basisschool De Dorenhagen 46 Zwarte elzen aan het Broek in Dommelen hebben geplant;
... er zeldzame roofvogels in onze regio vertoeven;
... aanhoudende regenval een hoge grondwaterstand veroorzaken en sterfte van bomen;
... door de neerslag van stikstof Europese plantensoorten verschuiven naar het westen;
... er een nieuwe route langs historische hotspots in Valkenswaard is;
... wij een interessante lezing over Eindhoven Airport hebben gehad.

Van het Bestuur

Fijne feestdagen

Het bestuur van Groen en Heem Valkenswaard e.o. dankt u voor uw steun en medewerking in het afgelopen jaar en wenst u fijne feestdagen en een gezond en voorspoedig 2025!

Algemene Leden Vergadering 2025

Op maandag **25 maart 2025** zal de jaarlijkse Algemene ledenvergadering plaatsvinden. De agenda, aanvullende documenten en andere

informatie zullen via een aparte Nieuwsflits aan de leden worden verzonden

Laatste oproep contributie 2024

Leden die de contributie voor 2024 ad **€ 10,-** nog niet hebben overgemaakt kunnen dit doen op banknummer **NL17TRIO0391081616**, ten name van Groen en Heem.

Nieuws en actualiteiten

Rijtuigenmuseum Molenstraat 200-202 Valkenswaard

Op 27 november heeft de Raad van State uitspraak gedaan in het beroep van Groen en Heem en omwonenden tegen de uitbreiding van de horeca-activiteiten bij het rijtuigenmuseum aan de Molenstraat 200-202 te Valkenswaard. De Raad van State kon zich niet vinden in de onderzoeken die zijn gedaan naar mogelijke nadelige effecten van het plan. Met name het stikstofonderzoek en het geluidsonderzoek waren ver onder de norm. Zoals bij meerdere plannen in Valkenswaard voorkomt wordt op een onterechte manier getracht om de nadelige stikstofeffecten voor, in dit geval, deelgebied de Malpie van het Natura 2000-gebied Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux, weg te strepen tegen zogenaamde "stikstofbesparingen" elders bij het museum. Dit wordt dan intern salderen genoemd. Steeds opnieuw schiet de toetsing door het ambtelijk apparaat en de gemeenteraad van Valkenswaard op juiste toepassing van wet- en regelgeving te kort. Zo werd onlangs het bestemmingsplan Buitengebied 2 van Valkenswaard door de hoogste rechter vernietigd en werd eerder al aangegeven

dat het bestemmingsplan bij Stal Tops aan de Maastrichterweg 249-255 schromelijk te kort schoot bij de uitbreidingsplannen voor een luxe verblijfshotel. Ook de stikstofgevolgen vanwege de toename aan verkeersbewegingen door de uitbreiding van de horeca waren onvoldoende onderzocht.

De Raad van State accepteerde het oneigenlijke gebruik van intern salderen dan ook niet en oordeelde dat het stikstofonderzoek niet voldeed.

Eveneens was het geluidsonderzoek verre van volledig. Zo werd volledig voorbijgegaan aan de overlast vanwege stemgeluiden van bezoekers bij het aankomen en weggaan bij de feesten en partijen. Onderzoek naar de gevolgen van de stemgeluiden voor omwonenden en voor het stiltenatuurgebied waarin het rijtuigenmuseum ligt, is niet gedaan.

Vanwege de vele tekortkomingen heeft de hoogste rechter het bestemmingsplan dan ook vernietigd. De tekortkomingen waren te omvangrijk voor reparatie.

Bestemmingsplan Eurocircuit

Op 7 november heeft de gemeenteraad van Valkenswaard het bestemmingsplan voor het Eurocircuit vastgesteld. Op het Eurocircuit zijn diverse sportverenigingen gevestigd, waaronder een rallycrosscircuit en een motorcrosscircuit. Het bestemmingsplan vervangt het oude bestemmingsplan uit 1977. Het plan is tot stand gekomen na intensieve betrokkenheid van de betrokken sportverenigingen en met name van de beide crossverenigingen. Het Burgerplatform Leefomgeving Eurocircuit is echter niet of nauwelijks bij het overleg betrokken. Het Burgerplatform vertegenwoordigt de belangen van vele honderden omwonenden van de circuits, met name uit de wijk Lage Heide en uit Oud-Dommelen. Ook Groen en Heem is er bij aangesloten. Vele pogingen zijn gedaan om serieus bij de plannen betrokken te worden. Ondanks toezeggingen is het bij vergeefse pogingen gebleven. De belangen van vele honderden inwoners zijn gewoonweg genegeerd, ondanks wat de gemeente wil doen geloven.

Gezamenlijk met een behoorlijk aantal omwonenden stelt Groen en Heem dan ook beroep in bij de Raad van State. Het plan vertoont naar onze mening vele juridische tekortkomingen waardoor er geen sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de omgeving. Het plan heeft mogelijkheden in zich tot verdere verruiming van de activiteiten. Duidelijkheid ontstaat nog steeds niet en heldere, handhaafbare waarborgen naar de omgeving toe ontbreken eveneens.

Boomfeestdag nabij Het Broek in Dommelen (Lage Heide)

Op woensdag 13 november plantten leerlingen van basisschool De Dorenhagen 46 Zwarte elzen aan Het Broek. Deze bomen compenseren de gekapte bomen aan de

Luikerweg 100 in Valkenswaard voor het bouwproject Villa Nobilis.

Kinderburgemeester Jur Roothans opende de dag door het boomfeestdagbord te onthullen. Niels Langenhuizen (SDK), wethouders Bram Bots en Rens Pijnenburg hielpen ook mee met het **planten van de bomen**.

Het IVN gaf voorafgaand aan de Boomfeestdag lessen over de bomen en hun belang voor het beekdal van de Dommel. Bedankt alle leerlingen die meegedaan hebben! Het ziet er geweldig uit!

Bron: Gemeente Valkenswaard 15-11-2024

Archeologische vondst(en) gevonden tijdens de werkzaamheden op de Dommelseweg

Juist voor het pand van slagerij Adriaans zijn eeuwenoude sporen gevonden van karre-sporen van honderden jaren geleden op een diepte van ruim 1 meter. Op dezelfde hoogte of zeer vlakbij stond heel vroeger ook een kerkje en was er een soort driehoekig pleintje. In de tijden tussen toen en nu, is de grond flink opgehoogd door de toenemende bebouwing.

De Dommelseweg was lang geleden een zandpad en geen hoofdweg zoals de Dijkstraat en de Kromstraat.

De onderzoeker gaf aan dat er sinds de werkzaamheden behoorlijk wat gevonden was uit de ijzertijd circa 600-700 jaar voor de Christelijke jaartelling. We zijn erg benieuwd naar wat er allemaal nog gevonden wordt voordat de Dommelseweg helemaal klaar is, Vooral bij de Kromstraat zullen er zeker nog ontdekkingen worden gedaan

Bron: Valkenswaard zoals het was 05-11-2024

Kinderen leren over water en duurzaamheid in Valkenswaard

Mag vochtig toiletpapier in de wc? Wat is jouw aandeel in de plastic soep? Wat is het nut van een regenton? En waarom is water drinken zo gezond? Een greep uit de vragen waarmee de kinderen van basisscholen in de gemeente Valkenswaard aan de slag gingen in het project Spraakwater.

Bij Spraakwater Ridders draait het om creatief samenwerken rond de thema's milieu en duurzaamheid. De leerlingen uit groep 3,4 en 5 kregen eerst een spannend muzikaal verhaal te horen over dappere ridders die de strijd aangaan tegen de plastic soep. Ze leerden ook hoe ze water kunnen besparen door niet te lang te douchen. En hoe je regenwater opvangt om het vervolgens aan je plantjes te geven in je

eigen tuin. Niet alleen drinkwater komt aan bod, ook goed rioolgebruik, afval scheiden, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Hier hebben ze speciale liedjes en verhalen over geschreven, zie: [youtube.com](https://www.youtube.com)

Riddertoernooi

Daarna was het tijd voor actie. Bij Spraakwater Ridders spelen de kinderen in teams een riddertoernooi met allerlei toernooispelen rond het thema water. De leerlingen hebben schoon drinkwater doorgegeven, dieren uit de plastic soep gered, plantenzaadjes in de plaats van tegels geplant. Ook hebben ze een rioolbuizenspel (genaamd 'stront aan de knikker') gespeeld. Samen in groepjes werkten de kinderen hard, ontdekten ze hun eigen talenten en leerden ze hoe je sportief omgaat met winnen en verliezen.

Spraakwater Rappers

Leerlingen uit groep 6, 7 en 8 mogen meedoen aan de Spraakwater Rap. Die begint eerst met een interactieve cabaretvoorstelling over water, milieu, goed rioolgebruik en klimaatadaptatie. Met humor worden ingewikkelde onderwerpen toegankelijk gemaakt. Aansluitend maken de leerlingen hun eigen Spraakwater Rap-clip. Benieuwd wat voor clip de leerlingen hebben gemaakt? [Zie hier onze eerste Valkenswaardse spraakwater Rap.](#)

Het project Spraakwater wordt aangeboden door de gemeente Valkenswaard. Als één van

de partners van Samen Valkenswaardig, zorgen we als gemeente voor een positieve beweging die inwoners en organisaties inspireert en ondersteunt bij het maken van duurzame keuzes. Met dit project leren kinderen op een verrassende en speelse manier over duurzaamheid. Kinderen kunnen daar bovenop hun omgeving weer inspireren. Samen zorgen we er zo voor dat Valkenswaard ook in de toekomst een groene en fijne gemeente blijft.

Bron: Gemeente Valkenswaard 17-10-2024

Aanhoudende regenval en hoge grondwaterstand veroorzaken sterfte van bomen

In de afgelopen maanden heeft onze regio te maken gehad met extreme regenval en een uitzonderlijk hoge grondwaterstand. Hierdoor stonden veel bossen en landerijen langdurig vol water, wat grote gevolgen heeft voor de gezondheid van de bomen. Als boomwortels langdurig onder water staan kunnen ze afsterven doordat er geen zuurstofuitwisseling kan plaatsvinden. Ook belemmert dit de opname van mineralen en andere essentiële voedingsstoffen, waardoor veel bomen sterk verzwakken en uiteindelijk afsterven.

De bomen die getroffen worden, vertonen vaak symptomen van stress, zoals bladverlies, verkleuringen en verminderde groei. Helaas zijn er ook al diverse gevallen van bomen die volledig zijn gestorven. Ziekten en plagen krijgen een grotere kans bij verzwakte bomen en ook wortelrot vormt een serieuze bedreiging. Dit kan op termijn ook gevolgen hebben voor de veiligheid in bijvoorbeeld parken en langs wegen.

Wij vragen inwoners om alert te zijn op bomen in hun omgeving. Mocht u zieke of dode bomen signaleren, dan verzoeken wij u dit te melden via groen@valkenswaard.nl. Op deze manier kan de gemeente de situatie nauwlettend in de gaten houden en actie ondernemen om mogelijke risico's te beperken. Dode bomen in woonwijken worden indien nodig vervangen door bomen die beter bestand zijn tegen de verschillende extreme weersomstandigheden!

De gemeente Valkenswaard werkt nauw samen met bosbeheerders en deskundigen om de schade zoveel mogelijk te beperken en waar mogelijk herstelmaatregelen te nemen. Dit is echter een langdurig proces. We vragen iedereen om begrip te tonen voor de uitdagingen die deze uitzonderlijke weersomstandigheden met zich meebrengen. Indien u vragen heeft kunt u altijd mailen met groen@valkenswaard.nl.

Bron: Valkenswaard24

Cranendonck wipte 2.447 tegels uit de tuin en eindigt daarmee 62ste

Cranendonck is 62ste geëindigd bij het NK Tegelwippen. Dit is een landelijke actie met de vraag welke gemeente in Nederland de meeste tegels uit de tuin haalt.

"Het weer in Nederland wordt steeds extremer. We krijgen steeds vaker te maken met warm weer en veel regen", zo klinkt de motivatie van de gemeente Cranendonck om mee te doen aan het NK Tegelwippen. "Gelukkig kunnen we iets tegen de hitte en wateroverlast doen: door tegels en klinkers uit de tuin te halen en planten terug te plaatsen. Water zakt zo beter weg in de bodem en het groen zorgt voor meer verkoeling in de tuin. Daarnaast heeft onderzoek uitgewezen dat een groenere leefomgeving een positief effect heeft op onze mentale gezondheid."

Zodoende gingen mensen in Cranendonck aan de slag met het wippen van tegels. Van 21 maart tot en met 31 oktober 2024 kon je jouw gewipte tegels opgeven en werden deze opgeteld bij de tegelstand van je gemeente en de Nationale Tegelsteller. De grote winnaar in de categorie van grote plaatsen (ten minste

100.000 inwoners) is gemeente Venlo met 414.395 tegels. Vlaardingen eindigt eerste in de categorie 'Middel' met 50.000 tot 100.000 inwoners. Inwoners wipten daar 103.791 tegels uit hun tuin. Nummer één in de categorie van Cranendonck (kleine plaatsen, tot 50.000 inwoners) is Halderberge met 102.822 tegels.

Dat is een flink gat met de gemeente Cranendonck. Halderberge haalde namelijk 3396,04 tegels per 1000 inwoners uit de tuin. Bij Cranendonck gaat het om 115,61 tegels per 1000 inwoners. Dat zijn 2447 in totaal. Daarmee eindigt Cranendonck op plek 62 in het [NK Tegelwippen](#).

[Bron: Cranendonck 24 13-11-2024](#)

Zestig asielzoekers uit Budel helpen bij natuuronderhoud in Leenderbos.

Bewoners van het asielzoekerscentrum (azc) in Budel hebben de handen uit de mouwen gestoken in het Leenderbos. Met een groep van zestig personen hielpen zij bij natuuronderhoud.

Op 1 en 2 november vond de nationale natuurwerkdag plaats. Op deze dagen kon je door heel het land samen met boswachters aan het werk om de natuur in Nederland een handje te helpen.

Plattelandsvereniging 'Hei, Heg en Hoogeind' organiseerde in samenwerking met Staatsbosbeheer een natuurwerkdag in het Leenderbos. Vanuit hen kwam de vraag of er bewoners van het azc waren die wilden ondersteunen tijdens deze dag. "Met een groep van zestig bewoners gingen wij die kant

op en hielpen we met het natuuronderhoud", vertelt het COA.

"Het was een productieve, leerzame en vooral erg gezellige dag. Er is hard gewerkt en veel grond verzet, maar er was ook zeker tijd voor pauze en een gezellig samenzijn bij het kampvuur. Het was erg leuk om te zien hoe de bewoners van onze locatie in contact traden met de Nederlandse bevolking en de samenwerking opzocht. De bewoners vonden de activiteit zo leuk dat ze na afloop met de vraag kwamen of zij vaker aan een dergelijke activiteit konden deelnemen", aldus het COA.

[Bron: Cranendonck 24 16-11-2024](#)

Deze zeldzame roofvogels vinden het goed toeven in onze regio

Na een driejarig onderzoek is de uitkomst helder: de hoge dichtheid van wespddieven (een roofvogel uit de familie van de havikachtigen) in grenspark KempenBroek is mede te danken aan de aanwezigheid van geschikt bos.

Het is één van de conclusies die onderzoekers Jan van Diermen, Willem van Manen en Stef van Rijn trekken in hun publicatie 'Wespddieven van Het Groene Woud en KempenBroek. Onderzoek naar de Pernis apivorus in Brabant en Limburg 2013-2016'. Hun onderzoek verschijnt binnenkort in boekvorm.

Wespddieven zijn in Nederland zeldzame roofvogels. Ze zijn qua grootte vergelijkbaar met de buizerd en leven vooral van wespennarven waarvoor ze wespennarven uit de grond of uit bomen graven. Ze vullen hun dieet aan met kikkers, jonge vogels en broed van hommels.

De aanwezigheid van wespddieven in Nederland hangt in grote lijnen samen met de beschikbaarheid van voedsel én met bossen waar ze dit voedsel kunnen vinden. Dat prikkelde de nieuwsgierigheid van initiatiefnemers Ger van den Oetelaar en Arno Braam: in hoeverre trekken deze zeldzame vogels naar de rijke leembossen van Het

Groene Woud en het KempenBroek? En waar houden ze zich hier precies op?

200 vierkante kilometer beslaat het onderzoeksgebied

Onderzoekers Van Diermen, Van Manen en Van Rijn gingen op zoek naar antwoorden, samen met vele vrijwilligers. Het onderzoeksgebied omvatte Het Groene Woud in Noord-Brabant (850 vierkante kilometer, gelegen tussen de steden Tilburg, Eindhoven en den Bosch) en het KempenBroek (250 vierkante kilometers in de grensregio van Noord-Brabant, Limburg en België). Beide gebieden onderscheiden zich door de vele loofbossen op rijke leembodems.

Ze brachten de bossen in kaart, registreerden de reproductie van de wespandieven die zich hier ophielden en onderzochten in welke landschappen ze hun eten zoeken. Ook verzamelden ze informatie over prooi-soorten, veelal via observaties vanaf boomtoppen, het uitlezen van gps-trackers en het doen van ecologisch onderzoek. De bevindingen brachten ze samen in een uniek boekwerk, rijk voorzien van haarscherpe foto's van onder anderen Dirk Eijkemans en screenshots van wildcamera's die het nestleven vastlegden.

Het boek dat nu verschijnt, is mogelijk gemaakt door ARK Rewilding Nederland. ARK spant zich sinds 2019 in voor versterking en uitbreiding van leembossen in Het Groene Woud en het KempenBroek. Met name in Het Groene Woud heeft ze vele hectares natuur aan de leembossen toegevoegd, met ondersteuning van de provincie Noord-Brabant en het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Hierdoor verbeteren

de leefomstandigheden van talrijke dieren, waaronder die van de wespandief. Samen met Vogelwerkgroep Midden-Brabant viert ARK op 26 november de totstandkoming van het boek over deze bijzondere roofvogel. Het eerste exemplaar zal op deze avond worden uitgereikt aan vogelonderzoeker Frans van Erve die in 1967 de wespandief al beschreef in zijn publicatie Avifauna van Noord-Brabant.

Bron: Valkenswaard 24 21-11-2024

Nieuwe route langs historische hotspots in Valkenswaard

De gemeente Valkenswaard maakt een route langs diverse historische hotspots. Het middelpunt daarbij wordt de Venbergse Watermolen, één van de oudste delen van Valkenswaard.

“Er is steeds meer belangstelling voor cultuurhistorie”, zegt gemeente Valkenswaard. Daarom slaan zij samen met Natuurgrenspark De Groote Heide, waterschap de Dommel, provincie Noord-Brabant en de Molenstichting de handen ineen. Zij zetten zich gezamenlijk in om het watermolenlandschap rondom de Venbergse Watermolen opnieuw zichtbaar te maken.

Het gebied rond de Venbergse Watermolen is één van de oudste delen van Valkenswaard. De molen, voor het eerst vermeld in een document uit 1227, heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in deze regio. Naast de molen zijn er in de directe omgeving nog meer historische bijzonderheden die in de loop der tijd uit het zicht zijn verdwenen. Zoals de Schanse van Weerde, de vloeiveide en de Boomgracht. Het hele landschap is rijk aan verhalen en geschiedenis.

De komende tijd worden deze bijzondere plekken weer zichtbaar in het landschap. Dat zal gebeuren door het plaatsen van onder andere informatiepanelen die richting geven aan een route langs historische plekken. “Het zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed, zorgt ervoor dat inwoners en recreanten de geschiedenis van Valkenswaard op een interactieve en interessante manier kunnen ontdekken en zich bewust worden van ons prachtige historische landschap”, vertelt de gemeente.

Het project is een samenwerking met vele betrokken partijen en wordt gefinancierd door Interreg-Vlaanderen en de Erfgoeddeal. Daarnaast wordt het project mede mogelijk gemaakt door het programma Dommeland, waar natuur, recreatie, sport en cultuur met elkaar verbonden worden.

Bron: Valkenswaard 24 09-12-2024

Dit is oud-Dommelen: 'Jammer dat de molen zo weinig wordt bezocht'

Voor heel veel mensen uit oud-Dommelen blijkt de watermolen aan de Bergstraat een begrip. Het rijksmonument wordt gekoesterd, vooral door de vaste molenaar Jan Buijs. "Maar de meeste bewoners van oud-Dommelen zijn hier nog nooit binnen geweest." Dit is een verhaal uit onze serie 'Dit is oud-Dommelen'.

Het water van de Dommel stroomt met ferme kracht via de middelste wintersluis in noordelijke richting. Het waterrad met houten schoepen staat stil. Op dit moment wordt er dus niet gemalen. Daarvoor moet een klein sluisdeurtje, de maalsluis, omhoog gedraaid worden, waardoor het rad gaat draaien en de maalstenen hun vermorzelende werk kunnen doen. Molenaar Jan Buijs is deze dag aanwezig en ontvangt je hartelijk. Onmiddellijk begint hij te vertellen over zijn passie: de watermolen van oud-Dommelen.

Het stuwende water is de passende achtergrondmuziek voor een gesprek met Jan, die helaas moet vertellen dat de molen al bijna 'n jaar stil staat. "Eigenaar Maurice van den

Eijnden is er niet, en ik kan niet zien of het hoog water is. Dat kan alleen de eigenaar regelen. En als het in België regent, hebben wij hier een dag later hoog water." Dan vertelt hij over twee kleine sluisdeuren die dit jaar helemaal vernieuwd zijn. Jan: "Deze linkse was zó rot, waardoor die het water niet meer kon tegenhouden. Het rad bleef maar draaien." Door ook nog nieuwe geleiders aan te brengen is de sluis voor de graanmolen weer als nieuw. Maar ook de sluis van de olieslagmolen, in het ándere molengebouw, is weer als nieuw. Daar, in de privéruimte, ligt nog een steen plat op de grond, het doodsbed, waarop een kantsteen rechtop staat. Maar het olieslagwerk is helemaal buiten gebruik.

Enmaals binnen in de graanmolen, wordt een kijkje genomen op de molenzolder, waar twee koppels met molenstenen liggen. Jan vertelt vorig jaar samen met een collega alle houtwerk rondom de stenen (de kuip) verwijderd te hebben om de molenstenen, de ligger en de looper, opnieuw te scherpen. Een gigantisch karwei. "Voor mij was dat scherpen in deze molen de eerste keer. Ge bent hier niet alleen molenaar maar ook technéut", volgens Jan, in 2017 opvolger van molenaar Marinus Feijen. "Hij was molenaar op windmolen De Grenswachter in Luyksgestel en hier, en vroeg me om in Dommelen enkele keren mee te draaien. Je zou het hier later van me kunnen overnemen, zei Marinus. Na twee keer wordt hij ziek en keert niet meer terug op de Dommelse Watermolen." In overleg met Maurice gaat Jan alleen verder en wordt van de ene op de andere dag watermolenaar.

Bron: Valkenswaard 24 10-12-2024

Cursus over sterrenhemel in begrijpelijke taal in Valkenswaard

De IVN-sterrencursus 'De fascinerende sterrenhemel' keert in het voorjaar van 2025 terug. "Tijdens deze cursus hopen we de prachtige wintersterrenbeelden Orion en Stier en de Pleiaden aan de hemel te zien en natuurlijk ook de Poolster en andere sterren en sterrenbeelden", zegt het IVN.

Deze cursus, bedoeld voor mensen die wat meer van de sterrenwereld willen weten, probeert op een begrijpelijke wijze de complexiteit van de sterrenhemel, de bewegingen van de hemellichamen en de processen in de kosmos uit te leggen. Veel tijd zal besteed worden aan het zich oriënteren aan en het waarnemen van de sterrenhemel waarbij we gebruikmaken van een sterrenkaart. De cursus kent vijf lesavonden waarvan een avond in Asten, voor een bezoek aan de Jan Paagman Sterrenwacht met het indrukwekkende Pieterse Planetarium.

Informatief

Door de neerslag van stikstof verschuiven Europese plantensoorten naar het westen

Vermesting heeft het leefgebied van Europese plantensoorten naar het westen doen opschuiven. Die trend blijkt zelfs sterker dan de verplaatsing van klimaatgordels naar het noorden.

Het Speulderbos op de Veluwe was een van de plekken waar onderzoekers een westelijke verplaatsing van plantensoorten zagen.

Door de klimaatopwarming schuiven veel Europese plantensoorten op naar het noorden.

Tijdens de cursus komen de volgende onderwerpen aan bod: de diverse hemellichamen (sterren, planeten, manen, kometen, meteoren, sterrenstelsels), naamgeving van sterren, ons zonnestelsel, de dierenriem, de levensgang van sterren (Rode Reuzen, Witte Dwerfen, Neutronensterren en Zwarte Gat), de oerknal, het werken met een sterrenkaart, wanneer is welke planeet waar te zien, apps en computerprogramma's voor sterrenhemelsimulatie.

De cursusavonden zijn op dinsdag 14, 21, 28 januari en 4 en 11 februari 2025. De cursustijden zijn van 19.45 tot 22.15 uur.

IVN-gebouw in Valkenswaard

De cursus wordt gegeven in het IVN-gebouw van de afdeling Valkenswaard-Waalre aan de Bosstraat 25 in Valkenswaard. De cursusgelden bedragen 40 euro voor leden en 45 euro voor niet-leden. Deze prijs is inclusief syllabus, sterrenkaart, bezoek aan de sterrenwacht en planetarium in Asten en koffie en thee tijdens de cursusavonden.

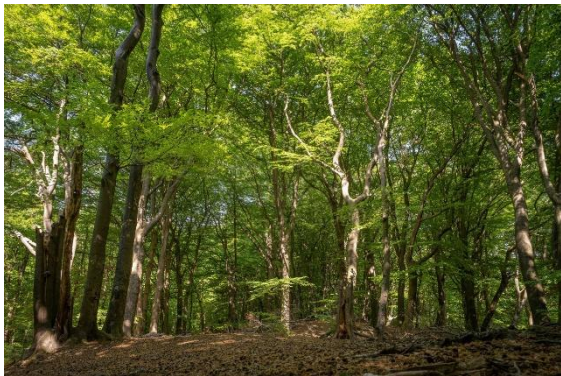
Voor meer informatie over deze cursus, kun je contact opnemen met Emile Weijters (040-2075670) of via e-mail e1000acmw@gmail.com. Hier kun je je ook aanmelden voor de cursus.

Bron: Valkenswaard 24 16-11-2024

Maar er is nog een andere beweging gaande, die groter is en tot nu toe niet was opgemerkt: een verschuiving naar het westen van planten in Europese bosgebieden.

Dit komt vooral door stikstofdepositie afkomstig van de landbouw, schrijven onderzoekers aan de Universiteit van Gent deze maand in Science. Tot dusver beschouwden biologen de noordwaartse shift van plantensoorten door klimaatverandering als grootste trend.

Bioloog Pieter Sanczuk bestudeerde samen met zijn team de verschillen in de flora tussen 1933 en 2017 van bijna 3.000 onderzoeksvelden, ook wel 'plots' geheten, in oude Europese bossen. Het onderzoek berust ook op Nederlandse gegevens, bijvoorbeeld uit het Speulderbos op de Veluwe. De documentatie van aanwezige soorten, nieuwkomers en uitstervende soorten resulteerde in een historische dataset van de Europese bosflora. Hieruit blijkt een tot dusver onopgemerkte verschuiving van bosplanten van oost naar west.

„In Europa is een enorme focus op soortverschuivingen van zuid naar noord in verband met stijgende temperaturen”, zegt Sanczuk aan de telefoon. „Nu blijkt dat de meest dominante verschuiving naar het westen plaatsvindt.”

Gewone ereprijs

In Nederland zijn geen geheel nieuwe soorten gevonden, terwijl Sanczuk wel ziet dat bepaalde soorten zijn toegenomen: „In de onderzochte Nederlandse bossen komen soorten als de gewone ereprijs, gewone esdoorn en ruwe smele steeds meer voor. Bij esdoorns zie je tegenwoordig soms een tapijt aan jonge zaailingen op de bosbodem, een enorme verjonging dus.” Deze verjonging van esdoorns komt behalve door stikstof ook doordat er steeds meer licht valt op de bosgrond. „Een minder dicht bladerdek dat meer licht doorlaat ten gevolge van bijvoorbeeld bosbouw of droogte, geeft deze zaailingen meer overlevingskans. Daarnaast heeft stikstofdepositie bij een dunner bladerdek meer impact.” Met hun dataset konden de wetenschappers goed de oost-

westverschuivingen aantonen. Maar waardoor werd die veroorzaakt? Ze keken naar drie mogelijke drijfveren: klimaatverandering, stikstofdepositie en de hoeveelheid licht.

De hoofdverantwoordelijke voor de oost-westverschuiving bleek stikstofdepositie. Dat kwam voor de onderzoekers als een verrassing. De stikstofgedreven westwaartse verschuiving is zelfs sterker dan de door klimaatverandering gestuurde noordwaartse shift. „Toen we keken naar de verschuivende plantensoorten, zagen we dat 39 procent naar het westen schuift, 23 procent schuift precies de andere kant op, en slechts 15 procent beweegt noordwaarts.”

De waargenomen shift naar het noorden is kleiner dan verwacht in dit onderzoek, terwijl het klimaat wel degelijk veranderd is: met een methode genaamd 'climate analog mapping' werd een gemiddelde temperatuurstijging van 1,59°C vastgesteld in de tijdsbestek van het onderzoek. Sanczuk kan dat wel verklaren: „Onze gegevens gaan tot bijna 85 jaar terug in de tijd, terwijl klimaatverandering pas in de laatste 20 jaar extremere vormen is aan gaan nemen.”

Generalisten

Toen Sanczuk met zijn team naar de voorkeuren van de naar het westen verschuivende planten keek, vielen veel puzzelstukjes op hun plek: „De meeste soorten die naar het westen schuiven zijn generalisten en geen specialisten. Generalisten zijn stikstoftoleranter dan specialisten die alleen in specifieke leefgebieden voorkomen, ook in het bos. Bij stikstofvervuiling krijgen de generalisten vaak de overhand.”

Deze generalistenshift valt goed samen met een kaart van de stikstofdepositie per jaar in Europa. West-Europa (Nederland, België, West-Duitsland) licht fel op door de hoge depositiewaarden.

Stikstof is dan wel de belangrijkste factor achter de westwaartse verschuiving, maar het is niet de enige. Sanczuk: „Zo stierven veel planten lokaal uit door verzuring als gevolg van zure regen in de jaren 60 en 70. Inmiddels is veel leefgebied hersteld. Daarom komt

mogelijk een deel van onze waarnemingen door hervestiging van soorten.”
Sanczuks onderzoek beperkte zich tot bosplanten. Of dezelfde trend opduikt in andere typen vegetatie is niet bekend.

Bron: NRC 24 22-10-2024

Activiteiten

Informatieve avond over Eindhoven Airport

Op dinsdagavond 10 december organiseerden Groen en Heem een bijeenkomst met Wim Scheffers (voorzitter) en Bernard Gerard (Secretaris) van het Beraad Vlieghinder Moet Minder (BVM2) in het oude Oranjeboomcafé in Dommelen. Het BVM2 zet zich in voor het verminderen van vlieghinder door o.a. deskundigheid op te bouwen, de omgeving te informeren en samen te werken met buurt- en milieuorganisaties.

Tijdens de avond werden ruim 30 aanwezigen bijgepraat over de laatste ontwikkelingen rond Eindhoven Airport. Onderwerpen zoals het aantal luchtbewegingen (dubbel slot), vlootvernieuwing, geluidscontour kosten eenheden, luchtkwaliteit en klimaat kwamen aan bod. Ook werd de (economische meerwaarde van de luchthaven binnen de Brainport-regio uitvoerig besproken.

De avond bood tot slot ruimte voor vragen en discussie, wat resulteerde in nieuwe ondersteuners en waardevolle contacten. Zowel BVM2 en Groen en Heem kijken terug op een inspirerende bijeenkomst.

De presentatie en meer informatie is te vinden op bvm2.nl.

Colofon

Groen en Heem Actueel is het drie maandelijks orgaan van de vereniging Groen en Heem.

Correspondentie adres

Groen en Heem
Postbus 567, 5550 AN
Valkenswaard
Tel.: 040-22 60 010
info@groenenheem.nl
www.groenenheem.nl

Redactie

Eindredactie en Lay-out :
Bas Verbeek

Redactieleden:

Lambert de Brouwer, Ton Zwerts

Financieel

IBAN: NL17TRIO0391081616
KvK: 40235293

Aanwijzingen voor auteurs zijn op aanvraag verkrijgbaar bij de hoofdredacteur. Artikelen dienen digitaal te worden aangeleverd.

Adreswijzigingen

Kunnen worden doorgegeven aan de ledenadministratie:
info@groenenheem.nl

© 2024 Groen en Heem